

Rohetiigri tulevikusuunajate mõttekoja arusaamad ja soovitused Eesti energiamajanduse korraldamiseks

Ohud ja vastuolud

1. Üldine energiaefektiivsus tähendab tavaliselt elektrienergia tarbimise kasvu, kuna elektriga asendatakse muid energiaallikaid (näiteks vedelkütuseid transpordis). Eriti võib seda näha hoonete energiatarbimises. Renoveeritud hoone puhul võib, olenevalt lahendusest, soojuse tarbimine väheneda 20 kuni 50% aga elektri tarbimine võib samal ajal suureneda 100%.
2. Turupõhine energiamajandus ei tööta reaalselt üheski riigis, sh Eestis.
3. Riigikapitalismi ja riigi toetustega ülal peetud tootmistega ei ole erakapitalil olemuslikult võimalik energeetikas konkureerida.
4. Eesti Energia kui Eesti suurima ettevõtte ja riigifirma huvide ning mõju domineerimine ja tulenevalt ebavõrdne konkurents teiste tootjate suhtes ning turu moonutamine. Analoogne olukord on tüüpiline ka teistes riikides.
5. Ajalooline „kiindumus“ põlevkivikasutuse vastu, kuigi suhtumises põlevkivielektri tootmisse on toimumas muutus. Samas jätkatakse ja laiendatakse suure keskkonnamõjuga põlevkiviõli tootmist.
6. Puudub ühiskonnas üldiselt omaks võetud ja aktsepteeritud soov minna üle taastuvenergiale. Väga erinevatel tasanditel on endiselt arusaam, et taastuvenergia on subsiidiumidega toetatud nišitoode, mitte mõistlik ja konkurentsivõimeline lähituleviku energia.
7. Naftapõhiste transpordikütuste odav hind ja madalad aktsiisid pidurdavad rohe-energiat põhineva transpordi arengut. Saab ja tuleb mõjutada regulatiivselt.
8. Euroopa Liidu energiaturu ebaühtlus riikide lõikes nii eesmärkides kui nende saavutamises.
9. Eesti 2035 strateegias on taastuvenergia eesmärgid madalad (aastaks 2035 taastuvenergia osakaal 42%), soositakse fossiilkütuste jätkuvat kasutamist.
10. Eesti eesmärk vähendada CO₂-heidet 70% võrra 2030. aastaks võrrelduna referentsaastaga 1990 tundub proportsioonis ambitsioonikas, kuid ei ole absoluutarvuna aktsepteeritav, arvestades Eesti võimalusi ja Eesti kõrget CO₂-heidet elaniku kohta.
11. Puiduhakke põletamist toetavad ja soosivad regulatsioonid ei vähenda sisuliselt antud ajahetkel õhku paisatava CO₂-heitme kogust ega oma seetõttu tegelikku kliimamõju lühemas perspektiivis.

Eesmärgid ja mõistlikud tegevused nende saavutamiseks

1. Tekitada Eestis laiapõhjaline soov üle minna võimalikult taastuvenergia-põhisele majandusele ning initsieerida selle soovi realiseerimist kõigil tasanditel. Kogukondlike (sh maaomanike) hajutatud energiatootmise projektide suuremahuline algatamine ja propageerimine on hea lahendus.
2. Energia tootmine peab olema minimaalse võimaliku CO₂-emissiooniga, eelistatult CO₂-neutraalne. See kriteerium peab domineerima tuleviku energiatootmise üle otsuste tegemisel. Eesti-siseselt on selgete raamtingimuste riiklik kokkuleppimine energia arenduse osas mõistlik – ei saa ja ei ole võimalik liikuda kõigis suundades korraga.
3. Maagaasi infrastruktuuri tuleb hoida ja arendada ka tuleviku energiakandjaid – sh biometaanit ja vesinikku – silmas pidades. Keskmises ajalisel perspektiivis on maagaasi kasutamine sildkütusena hea, suhteliselt odav ja paindlik energialahendus. Siiski tuleb maagaasi kui fossiilse kütuse kasutamist vähendada

ja kasutamisel arvestada lisaks selle põletamisel tekkivale otsesele CO₂-emissioonile ka maagaasi tootmisel ja transpordil esinevate metaani kadudega, kuna metaan on võrrelduna süsihappegaasiga suurema kasvuhuone-efektiga gaas.

4. Tuleb luua täiendavad majanduslikud ja regulatiivsed tingimused eelkõige tuulel ja päikesel põhineva taastuenergia potentsiaali maksimaalseks ärakasutamiseks Eestis, eesmärgiga minna 100%-liselt üle CO₂-neutraalsele energiatootmisele aastaks 2035.
5. Peale Venemaa süsteemist lahtiühendamist 2025 ei ole Eestis vaja energiajulgeoleku tagamiseks omada 100% peamiselt reservis seisvaid tootmisvõimsusi – mõistlikum on rajada ja pidada optimaalses koguses neid võimsusi, mis on suutelised konkurentsivõimelist taastuenergiat tootma.
6. Täiendav energiajulgeolek tuleb tagada lisaks Euroopa-sisestele piisavatele energiaühendustele võimalusega puuduse/avarii korral suurtarbijad kas osaliselt või täielikult välja lülitada.
7. Tuleb tekitada Eestis võimalikult paindlik salvestusvõimekus taastuvatest allikatest toodetud elektrienergia jaoks. Väikesemahuline hajutatud lokaalne salvestusvõimekus kodumajapidamistes ja firmades ning üks kuni mitu suuremat salvestusjaama – näiteks Paldiski pumphüdrojaam ja põlevkivi-kaevandustel põhinev jaam Ida-Virus.
8. 2030. aastal tuleb enamus Eestis toodetavast taastuenergiast tuulest, osa päikesest ja osa biomassil töötavatest koostootmisjaamadest, kuigi puidu kasutamist otseseks energiatootmiseks tuleb piirata. Erandiks võib olla vaid väheväärtusliku puidu ja puidujäätmete kasutamine koostootmisjaamades, täielikult tuleb keelata puidu kasutamine madala kasuteguriga kondensatsioon-elektrijaamades. Korralikku metsamaterjali peab kasutama suurema lisandväärtusega ja pikemaajalise süsiniku sidumisvõimega kaupade tootmiseks. Energeetikas kasutatavate puidujäätmete hulk peab olema mõistlikus proportsioonis väärtusliku puidu mahtudega. Energeetikas kasutada lubatud puidule tuleb koheselt kehtestada selged kvaliteedikriteeriumid.
9. Juhitamatu energiatootmise tasakaalustamiseks tuleb kiiresti arendada ja toetada elektrienergia tarbimise juhtimist.
10. Põlevkivienergeetikast kaduvad töökohad saab asendada taastuenergia paigaldus-hooldus töökohtadega ja taastuenergia tootmise komponentide valmistamisega, samuti töökohtadega ringmajanduses.
11. Kasvava metsa ja muude looduskoosluste hoidmine süsiniku sidujana tuleb muuta ka majanduslikult mõistlikuks läbi vastavate kauplemismehhanismide loomise ning CO₂ emiteerivate sektorite ja metsanduse ühistegevuse. Samuti tuleb korraldada pikaajaline CO₂ salvestamine majandustegevusena.
12. Biokütuste ja jäätmepõhiste kütuste kasutamine lokaalses energiatootmises ja transpordis on õige planeerimise korral nii loodushoiu kui majanduslikust seisukohast põhjendatud ja seda tuleb soodustada ning laiendada. Seni, kui kogu jäätmehulgale ei ole leitud ringmajanduslikku lahendust, tuleks taaskasutusele mitte minevaid jäätmeid käsitleda energiaallikana.
13. Tiheasustuses tuleb alates planeeringutest eelistada asumipõhisel kaugküttel põhinevat soojatootmist ja arendada kaugjahutust.
14. Eelistatud energeetika-valdkondadele tuleks seniste otsetoetuste asemel laiemalt pakkuda riigi käendusi, mis oluliselt võimendaksid soovitud valdkonnas kiirete muutuste saavutamist. Eraldi võiks olla fookuses innovatiivsete investeeringute tehnoloogiariski maandamine.

1. Teadlikkus ja toetus kliimaneutraalsusele ja taastuvenergiale üldiselt kasvab – kuigi Eestis aeglasemalt kui mujal Euroopas.
2. Uuel põlvkonnal Eestis on olemas soov rohe-energiale üle minna ka juhul, kui see tuleb mõistlike (lisa)kuludega. Otsustajate tasandil tuleb selle sooviga üha enam arvestada.
3. Akude ja päikesepaneelide hinnad on oluliselt langenud, nende töövõime ja kasulik eluiga pikenenud, tehniline rajamisperiood väga lühike ja tasuvusajad head. Oma tarbeks päikeseelektri tootmine on muutunud tehniliselt lihtsaks ja igapäevaseks.
4. Eesti geograafiline asukoht on sobiv laialdaseks tuuleenergia tootmiseks ja laialdaseks CO₂ sidumiseks looduskooslustes.
5. Tehnoloogilised lahendused suures osas taastuvenergeetikale üle minekuks on olemas ja neid tuleb juurde. Lisaväärtust pakuvad tarbimise juhtimise võimalused.
6. Pankadel on olemas valmisolek ja võime finantseerida nii energiatõhususe kui uute elektritootmise viiside projekte; ka ülejäänud erasektoril on kapitali ja kõrge huvi sellesse valdkonda laiapõhjaliselt ja hajutatult investeerida.

Rohetiigri tulevikusuunajad: Agron Grupp, Alexela Grupp, Bolt, Bepco, Cronimet, COOP, Estanc, eAgronom, LHV, Nordecon Betoon, RagnSells, Tere, Vestman Energia, Utilitas Eesti.

september 2020

